

KRZYSZTOF GARCZAREK*

Sprawozdanie z IX Filozoficznej Konferencji Naukowej

Człowiek wobec wolności.

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu,

23 kwietnia 2024 r.

23 kwietnia 2024 r. w sali im. Ojca Świętego Benedykta XVI na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu odbyła się IX Filozoficzna Konferencja Naukowa *Człowiek wobec wolności*, wpisująca się w tradycję organizowanych od 2016 r. konferencji filozoficznych zatytułowanych *Człowiek wobec...* Inauguracyjna – *Człowiek wobec techniki* – odbyła się przed ośmiu laty z inicjatywy dr. Wojciecha Rojka oraz ówczesnego studenta filozofii Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu ks. mgr. lic. Adama R. Prokopa. Tegoroczna edycja została zorganizowana pod patronatem Katedry Nowej Ewangelizacji przy Instytucie Historii Kościoła i Teologii Pastoralnej Papieskiego Wydziału Teologicznego oraz dzięki podjęciu się roli opiekuna naukowego przez ks. prof. Bogusława Drożdża.

Jak zauważono w tekście zaproszenia do udziału w konferencji, pojęcie wolności w wielu dyskursach o różnym poziomie merytorycznym bywa odmiennie przez wszystkie przypadki: definiowane, modyfikowane, ale również manipulowane. Na poziomie filozoficznym stanowi ważkie zagadnienie antropologiczne, sytuujące się na granicy między samostanowieniem oraz prawami jednostki a jej obowiązkami względem zbiorowości. Na poziomie teologicznym ujawnia się zaś kontrowersyjna kwestia wolnej woli człowieka i jej granic, zwłaszcza wobec wszechmocnego Boga. Wolność jako jedna z powszechnie uznawanych wartości, a zarazem trudny do uchwycenia fenomen, staje się problemem możliwym do analizy również na poziomach jurystycznym, psychologicznym, społecznym,

* Krzysztof Garczarek – Uniwersytet Wrocławski, ORCID: 0000-0001-8680-3434; e-mail: krzysztof.garczarek@uwr.edu.pl.

politycznym, a w coraz bardziej wirtualnym świecie – informatycznym, podczas gdy nauki ścisłe oraz techniczne wyznaczają raczej ograniczenia teje. Naszkicowanym powyżej zagadnieniom przyjrzeni się prelegenci pochodzący z kilku ośrodków naukowych w Polsce oraz badacze niezależni, wśród których znaleźli się filozofowie, teologowie oraz literaturoznawcy.

Konferencję otworzył ks. dr hab. Rafał Kowalski, prorektor ds. promocji i rozwoju Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Wykłady inauguracyjne (*Libertas initium*) wygłosili ks. dr hab. Bogusław Drożdż, profesor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, oraz dr Michał Stachurski z Polskiego Towarzystwa Filozoficznego – od wielu lat związany z konferencją jako jej współorganizator oraz sekretarz. Ks. prof. Drożdż, w wystąpieniu pt. *Podstawy ludzkiej wolności: głębia czy fundament?*, zastanawiał się, kiedy wolność osiąga swoją doskonałość i czy jest ona korzeniem błogosławieństwa, czy raczej przekleństwa, a dr Stachurski, w referacie zatytułowanym *Wolność w ujęciu dialogicznej filozofii prawa. Praktyczne zastosowanie w wybranych artykułach Kodeksu Postępowania Karnego*, przeanalizował i zinterpretował polskie przepisy dotyczące ograniczenia wolności i pozbawienia wolności w ramach postępowania przygotowawczego z perspektywy dialogicznego rozumienia wolności, zwłaszcza w ujęciu Emmanuela Lévinasa. Francuski myśliciel zaznaczył bowiem, że sprawiedliwość w sensie prawnym jest możliwa wówczas, gdy zaistnieje dialog, tj. wolnościowe i pełne dostrzeżenie Innego, czyli każdego możliwego człowieka – czyniącego zarówno dobro, jak i zło.

Kolejną część konferencji – *Libertas divina* – zainicjował dr Adam Kucharski (badacz niezależny) referatem pt. *Wolność gospodarcza w świetle myśli etycznej ks. prof. Józefa Majki (zagadnienia wybrane)*, w którym zauważył, że problematyka wolności (analizowana pod kątem wymiaru społecznego) stanowi jeden z filarów współczesnego modelu państw zachodnich – dotyczy to szczególnie wolności gospodarczej. Referent przyjrzał się powyższym zagadnieniom z personalistycznej perspektywy ludzkiej egzystencji obecnej w refleksji ks. prof. Józefa Majki. Następnie dr Piotr Guzdek z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu podjął próbę charakterystyki problemu: *Prymat wolności sumienia vs. obiektywizująca doświadczenie moralne penitenta rola Magisterium Kościoła w towarzystwie duszpasterskim parom nieregularnym*, wskazując, że adhortacja *Amoris laetitia* i deklaracja doktrynalna *Fiducia supplicans* otworzyły nowe perspektywy towarzyszenia duszpasterskiego takimż parom. Dr Guzdek zauważył, że omawiane przez niego zagadnienie ma kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia, czy podstawą nowego paradygmatu duszpasterskiego pozostanie etyka normatywna, czy też jej miejsce zastąpi etyka sytuacyjna. Trzecie w tym panelu wystąpienie: *Mistycyzm jako droga do wolności w interdyscyplinarnym ujęciu Małgorzaty Rel (1965-2022)* wygłosił ks. mgr lic. Adam R. Prokop (badacz niezależny), który tytułową tezę uzasadnił z jednej strony na podstawie opublikowanych przez autorkę artykułów czy też

zachowanych materiałów archiwalnych, z drugiej zaś za sprawą ukierunkowanej interpretacji faktów biograficznych. Tę część sympozjum zamknął ks. dr Andrzej Ziombra (badacz niezależny), który zastanowił się nad relacjami między wolnością a cyberprzestrzenią: czy możliwe jest mówienie o wolności w świecie zawładniętym cybernetyką i reklamą? Na ile w takiej rzeczywistości możemy mówić o suwerenności wyborów człowieka?

Po krótkiej przerwie na poczęstunek rozpoczął się trzeci panel konferencyjny – *Libertas humana*. Zainaugurowała go wystąpieniem *Wolność i zniewolenie w literaturze. Analiza problemu na podstawie „Dziadów cz. III” oraz „Medalionów”* lic. Aleksandra Malich z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prelegentka podjęła próbę wykazania, że motywy wolności i zniewolenia narodu polskiego łączy oba dzieła literackie, a problematyka w nich poruszana może być rozpatrywana w podobnych kategoriach. Mgr Krzysztof Garczarek (Uniwersytet Wrocławski) – czyli piszący te słowa – omówił zagadnienie wolności w poezji Jacka Łukasiewicza z perspektywy filozofii dramatu ks. Józefa Tischnera. Wskazał, że punktem wspólnym twórczości obu autorów jest aksjologia wiążąca antropologię krakowskiego myśliciela z filozoficznymi fundamentami poezji Łukasiewicza. Referent wykazał i omówił pokrewieństwa między tymi dwoma wizjami świata, posługując się egzemplifikacjami z materiału literackiego oraz pism Tischnera. Wystąpienie pt. *Wolna wola i zasada indywidualności: próba powiązania obu zagadnień*, w którym mgr Krzysztof Piętaś z Uniwersytetu Warszawskiego postawił tezę, że pojęcie „wolnej woli” jest wewnętrznie sprzeczne, a źródeł owej aporii należy dopatrywać się w tym, że w dotychczasowych debatach traktowano problem wolnej woli jako niezależny od innych zagadnień filozoficznych – zakończyło przedostatnią część konferencji.

Ostatni panel (*Liberas rationis*) zainicjował referat wygłoszony przez mgr. Mateusza Wocha z Uniwersytetu Wrocławskiego: *Sztuka w obronie i przeciw ludzkiej wolności – z perspektywy tomistycznej filozofii sztuki*. Pojmując wolność jako autodeterminację osoby, mgr Woch określił wolność jako konieczny warunek twórczej aktywności. Jednocześnie dzieła sztuki, rozumiane według klasycznej definicji jako wszelkie ludzkie wytwory, służą aktualizacji osoby żyjącej we wspólnocie. Powołując się na „moralną neutralność” sztuki tradycji tomistycznej, prelegent zwrócił jednak uwagę na fakt, iż ludzkie wytwory mogą być skierowane przeciwko wolności osoby, godząc w jej bytowanie biologiczno-materialne lub wprowadzając zamęt w sferze duchowo-intelektualnej ludzkiego życia. Mgr lic. Przemysław Mazurek (Uniwersytet Wrocławski) podjął problem napięcia między wolnością a uleganiem namiętności w klasycznej myśli filozoficznej – zwłaszcza u Platona i Arystotelesa. Punktem wyjścia dla tej refleksji stało się ukazanie wolności jako istnienia dobra, w którym dusza w celu własnego doskonalenia chce w sposób konieczny uczestniczyć w odkrywaniu prawdziwej wiedzy poprzez własny rozum, a także przedstawienie pojęcia aktu woli jako szczególnej wolności podejmowania

decyzji, przeciwnej nierozumnemu uleganiu namiętności. Jako przedostatni głos zabrał lic. Piotr Malich (badacz niezależny), wygłaszając referat pt. *Samobójstwo wyrazem wolności czy tchórzostwa? O Schopenhauerowskim ujęciu wolności woli ludzkiej w kontekście zagadnienia samobójstwa*. Badacz rozpoczął od zreferowania rozważań Artura Schopenhauera na bazie odniesień religijnych; następnie przedstawił stanowisko wobec zagadnienia samobójstwa wyrażone w pismach filozofa, a w dalszej części zestawiał omówione wcześniej opinie z nauką zawartą w *Katechizmie Kościoła Katolickiego* oraz poglądami wyrażanymi współcześnie w debatach na temat zdarzeń suicydalnych. Konferencję zamknęła prelekcja dr. Tomasza Staniszewskiego z Wyższej Szkoły Kształcenia Zawodowego we Wrocławiu, w której autor, poruszając się wokół rozważań Tadeusza Kotarbińskiego, przeanalizował prawdę i wolność jako aksjologiczne fundamenty człowieczeństwa. Zasadniczym celem wystąpienia było poszukiwanie w twórczości Kotarbińskiego refleksji o ludzkiej wolności i prawdzie w kontekście wielorako rozumianego personalizmu.

Na zakończenie głos zabrał sekretarz Rady Naukowej IX Filozoficznej Konferencji Naukowej *Człowiek wobec wolności* ks. mgr lic. Adam R. Prokop, który podziękował wszystkim uczestnikom za aktywny udział w konferencji: wygłoszenie interesujących referatów oraz żywą dyskusję po każdym z nich. Wyraził również nadzieję, że w 2025 r. uda się bez przeszkód zorganizować jubileuszową X Filozoficzną Konferencję Naukową.